

Ірина Грітченко

Уманський державний педагогічний університет

(Умань, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИВЧЕННЯ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ШКОЛІ

Перехід до «інформаційного суспільства», в умовах якого істотно розширюються масштаби міжкультурної взаємодії, вимагає нових професійних й особистісних якостей, що забезпечують його мобільність і конкурентоздатність. Тому вивчення іноземних мов – не тільки модне віяння, але й життєва необхідність. Метою іншомовної освіти у глобальному масштабі стає розвиток полікультурної й багатомовної особистості, у тому числі через формування її комунікативної компетентності, що проявляється у здатності та готовності здійснювати спілкування засобами іноземної мови на міжкультурному рівні в широкому культурологічному аспекті. Тому вивчення двох іноземних мов у контексті шкільної освіти – це потреба сьогодення.

Проблемами вивчення другої іноземної мови займалися А. О. Анісімова, М. В. Баришніков, А. А. Бердичівський, Н. Д. Гальскова, О. О. Малокович, І. М. Мельник, М. І. Реутов, Н. Н. Чичеріна та ін. Не зважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених вищезгаданій проблемі, на нашу думку, ряд питань ще потребує більшої деталізації.

Уроки іноземної мови несуть не лише навчальну мету, а й розвивальну: тренують пам'ять, розширюють світогляд, знайомлять з іншою культурою. Дуже важливо, щоб дитина бачила, що ця мова – засіб спілкування багатьох людей, а не тільки навчальний предмет у школі. Крім того, для підлітків важливо виділятися серед однолітків, отож іноземна мова може бути одним із мотивів для цього. Поліглоти відзначають, що найскладніша для засвоєння мова – перша, а всі інші даються легше. У багатьох мовах є схожі слова, часто схожі граматичні конструкції.

Дитині легше вивчати другу іноземну мову завдяки методам, які вона засвоїла у процесі вивчення першої мови. Французька, англійська та німецька мови належать до різних груп (романської та німецької), але граматична будова, не кажучи вже про багато латинських запозичень у лексичному складі, у них схожа. Крім того, у кожній мові є свої «легкі сторони» –простіша граматики, правила читання, вимова.

Однією з головних вимог до визначення цілей навчання другій іноземній мові повинні бути їх реалістичність та досяжність, тому ми вважаємо, що комунікативна компетенція стає ключовим поняттям у формулюванні цілей навчання як першої, так і другої іноземної мови, що передбачає формування в учнів здібностей, готовність і бажання брати участь у міжкультурній комунікації та самовдосконалюватися в оволодінні комунікативною діяльністю. У методиці навчання іноземним мовам у школі цей процес є «діалогом культур». Ми вважаємо, що це можливо лише за умови усвідомлення і оволодіння учнями цінностями рідної культури, що робить сприйняття інших культур більш точним, глибоким та всебічним. Це необхідна умова для взаємопроникнення, взаємодії культур, тобто для реалізації того складного і багатогранного процесу, який нині визначається як міжкультурна комунікація.

Основними складовими ефективної методики навчання другої іноземної мови в середній школі безперечно є: врахування психофізіологічних особливостей школярів; врахування у навчанні подібностей і відмінностей мов; опора на лінгвістичний досвід школярів.

Основною відмінністю у викладанні другої іноземної мови порівняно з першою є менша витрата часу на усвідомлення поняття «іноземна мова» та пояснення граматичних особливостей, які існують в англійській мові та відсутні в українській; і більше часу на уявлення самої системи мови.

Разом з тим збільшується свідомо складова навчання, тобто дуже багато матеріалу сприймається вже на свідомій основі, і саме тому процес вивчення другої іноземної мови прискорюється.

Існує багато чинників, що полегшують роботу з навчання другої іноземної мови. В учнів уже сформовані загальнонавчальні вміння, а саме: робота у різних режимах; уміння спостерігати, порівнювати, аналізувати, аргументувати; діти можуть розпізнавати, диференціювати мовні явища; уміння сприймати іноземну мову на слух, спілкуватися з одним чи кількома співбесідниками; користуватися словником, застосовувати інтуїцію, здогадку.

Позитивне перенесення досвіду вивчення першої іноземної мови може мати місце на трьох рівнях: мовно-мисленнєвої діяльності; на рівні мови; на рівні навчальних умінь, якими учень оволодів під час вивчення першої іноземної мови і які переносяться ним на оволодіння другої іноземної мови.

Обсяг курсу другої іноземної мови компенсується значним лінгвістичним досвідом учнів, отриманим при вивченні рідної і першої іноземної мов. Цей чинник є істотним у методиці навчання, оскільки, по суті, саме досвід учня визначає особливості навчання другої іноземної мови. Цей досвід характеризується синтезом знань, умінь і навичок, отриманих раніше, і має позитивний вплив на засвоєння другої іноземної мови.

Оволодіння складними інтелектуальними операціями та збагачення понятійного апарату роблять розумову діяльність більш стійкою та ефективною, наближаючи її в цьому сенсі до діяльності дорослого. Із цієї причини імітаційно-інтуїтивні прийоми в навчанні другої іноземної мови поступаються місцем аналітичним формам роботи, узагальненню, систематизації, порівнянню мовних фактів.

При навчанні другої іноземної мови дуже важливо використовувати сучасні освітні технології (проблемне, колективне та різнорівневе навчання; дослідницькі та проектні методи навчання; технологію дебатів, ділових, рольових та інших видів ігор; навчання у співпраці тощо). До цього спонукають і навчальні посібники, й інтенсивність процесу навчання – дві години на тиждень. При цьому зменшується частка репродуктивної діяльності в навчальному процесі, що можна розглядати як ключовий момент у навчанні іноземних мов узагалі.

Неодмінною умовою ефективності процесу навчання другої іноземної мови є її когнітивно-комунікативний характер, що припускає усвідомлене засвоєння. Головне місце відводиться завданням пізнавального характеру.

Для кращого засвоєння другої іноземної мови потрібно також враховувати індивідуальні особливості учня й диференціювати навчання, беручи до уваги рівень вивченої першої мови. Для одних учнів треба створювати умови для швидшого просування, іншим давати можливість для повторення та тренування. Дуже важливими є принципи економії та інтенсифікації навчання. Процес оволодіння другою іноземною мовою можна значно інтенсифікувати, якщо учні мають високий рівень володіння англійською мовою.

Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що оволодіння другою іноземною мовою має свою специфіку, яку необхідно враховувати при організації процесу навчання. Вивчення другої іноземної мови сприяє покращенню пам'яті, розширенню світогляду, ознайомленню з іншою культурою. Проте, при її вивченні слід враховувати і ряд особливостей (інтерференція, позитивне перенесення, вік учня, рівень володіння першою іноземною мовою тощо). У подальших розвідках необхідно звернутися до питання уточнення переваг навчання другої іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ружин К. М. Особливості статусу і змісту навчання іноземної мови як другої спеціальності на факультетах іноземної філології вищих навчальних закладів / К. М. Ружин // Актуальні проблеми педагогіки: методика, теорія і практика. Збірник наукових праць. – Горлівка, 2006. – Вип. 3, Ч. 1. – С. 240–251.

2. Барышников Н. В. Методика обучения второму иностранному языку в школе / Н. В. Барышников. – М.: Просвещение, 2003. – 235 с.

3. Сафонова В. В. Иностранный язык в двуязычном образовании российских школьников / В. В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 1997. – №1. – С. 45–49.